

Yachna N. I. Sociological concept of higher education and vocational training in Ukraine.

The article deals with the system of education as a mechanism of training qualified workers and specialists for national economy, as well as an essential institution of socialization of young people. Educational methods should have balanced specialized, fundamental and social components. The development of intellectual and social capital is an important task of education. Educational process and the role of mentor are currently formal, which necessitates the development of their actual status.

Keywords: sociology of education, competency approach, European standards of education, qualified teacher, conscious young people.

Крячко В. І.

**ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ: ОПЦІОНАНТИ
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ**

У статті здійснено спробу експлікації деяких опціонант концептуалізації етносоціології релігії. Проаналізовано деякі базові підходи до розуміння соціології релігії та етносоціології у науковій літературі, а також у їх контексті запропоновано деякі теоретичні компоненти етносоціології релігії.

Ключові слова: соціологія, соціологія релігії, етносоціологія, етносоціологія релігії, опціонанти.

Актуальність дослідження цієї проблематики пов'язана із контекстом етноглобалізаційних тенденцій та опціональних реактивних самоактуалізованих етноантитенденцій до етнорелігійного самовизначення. Більшість сучасних держав є поліетнічними, полірелігійними та поліконфесійними етносоціальними організаціями. Тому проблема взаємодії різних релігійних просторів з різними етнічностями в епоху глобалізації є, на нашу думку, надзвичайно актуальною.

Глобалізаційні тенденції створюють запит на створення соціоєвалюаційної програми ідентифікації та прогнозування соціальних процесів, які відбуваються в етнорелігійному світовому просторі. Розробці окремих частин цієї соціоідентифікаційної програми можуть слугувати напрацювання у такій новій міждисциплінарній галузі соціологічних знань як етносоціологія

релігії. Цей термін новий для українського наукового простору, а тому у цій статті пропонується його деяке обґрунтування.

Етносоціологія релігії – соціологічна дисципліна, яка може набути особливої актуальності в епоху сучасності. Адже внаслідок стрімких суспільних трансформацій останніх десятиліть, зацікавлення науковців, які представляють різні сфери соціумного знання, все частіше спрямовується в бік соціологічної та етнорелігійної проблематики.

Проблема взаємодії етнічностей і релігій є предметом прискіпливої уваги дослідників різних галузей соціально-гуманітарного знання, а наслідки цієї взаємодії подекуди носять такий серйозний характер, що вимагають детального вивчення в рамках окремої дисципліни чи навіть науки. Саме цим спричинена необхідність розробки етносоціології релігії як міждисциплінарної галузі соціології.

Незважаючи на універсалізацію суспільних процесів, вплив етнічного та релігійного чинників у сучасній життєдіяльності соціосуб'єктів дедалі зростає. Діяльність окремих соціосистемних агентів стосовно досягнення більш глибокого співробітництва і взаєморозуміння між різними релігіями та етнічностями, конфесіями і віровченнями, етносоціальними суб'єктами, а також екуменізм нерідко супроводжуються міжрелігійними та міжетнічними (етнорелігійними) конфліктами, тому ефективне суб'єкти їх врегулювання не можуть не потребувати конструктивних моделей вирішення етнорелігійних суперечок та непорозумінь. Етносоціологія релігії як галузь соціологічного знання може допомогти, на наш погляд, створити конструктивний концептуальний базис для етнорелігійного соціодіалогу як інструменту вирішення етнорелігійних конфліктів.

Інтерсуб'єктна взаємодія індивідів з представниками етноконфесійних груп (старообрядців і молокан в руському етносі, менонітів серед німців; коптів в Єгипті) – сукупностей людей, які, маючи спільне етнічне походження, характеризуються не лише монокультурною, але й релігійною спільністю – теж не може не викликати інтересу у частини сучасних дослідників. Адже головною відмінністю етноконфесійної групи від інших різновидів етнічних спільнот є те, що їх етнічність співпадає з їх віросповіданням й є основним їх маркером, за яким їх можна вирізнити із низки схожих груп людей. Дослідження їх стійких внутрішніх зв'язків, традиціоналізму, консерватизму є актуальним в рамках дослідження етноантиглобалізаційних тенденцій.

Оцінка етнорелігійних процесів не завжди достатньо адекватна, тому є опціональний запит на конструювання теоретичної надбудови

знання про взаємодію соціальних суб'єктів у етнорелігійному просторі функціонування соціальних систем, що може бути репрезентоване у формі нових концептоутворень, навіть самостійної науки. Актуальність цього дослідження полягає у осмисленні необхідності конституювання етносоціології релігії як самостійної соціологічної дисципліни, в рамках якої відбувалися б соціоєвалуація та пошуки нових методологічних засад для дослідження етнорелігійних феноменів та процесів.

Отже, проблема цього наукового дослідження полягає у наявності теоретичного дефіциту розробок нових соціологічних теорій дослідження етнічності та релігії, їх взаємодії у соціальному просторі, а також недостатній представленості у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі відповідних сучасних теоретичних напрацювань, присвячених соціологічній концептуалізації етносоціології релігії як опціональної галузевої соціології, дослідження у галузі якої можливо зможуть допомогти процесу ліквідації зазначеного дефіциту.

Основою цього дослідження є концептуально-теоретичні напрацювання таких відомих дослідників, праці яких перебувають у наукових просторах соціології релігії, етносоціології та соціології, як: Ф. Барт (етнічні кордони), В. Вайс (етнорелігійні маркери), М. Вебер, Г. Гегель (релігія), Ф. Геккман, Д. Глейзер, Л. Гумільов, Л. Дробіжева (етносоціологія), А. Дугін (релігія, етносоціологія), Е. Дюркгейм, В. Євтух (етносоціологія, соціологія), Ф. Знанецький, О. Картунов (етнополітологія), А. Колодний (релігієзнавство), О. Конт, Н. Луман (соціологія систем), С. Малешевич (соціологія етнічності), К. Маркс, М. Пірен (соціологія релігії), Ю. Романенко (соціологія візуального символізму), Е. Сміт (дослідження етнічності), Г. Спенсер (органіцизм), Л. Филипович (етнологія релігії), А. Хіслоп (етнорелігійні маркери), Р. Шермерхорн, С. Широкогородов (теорія етносу), К. Юнг (етносимволи) та інших.

Метою статті є спроба окреслення деяких опціонант концептуалізації етносоціології релігії.

Під опціонантами концептуалізації будемо розуміти конкретні структуровані та системні теоретичні пропозиції-можливості для концептуалізації наукових конструктів (понять та систем понять), наприклад, як у даному випадку це концептуальні пропозиції для наукової конструкту (наукової системи) «етносоціологія релігії» як опціональної наукової дисципліни та галузі соціології.

Для експлікації основних концептуалізаційних штрихів етносоціології релігії спочатку спробуємо охарактеризувати деякі базові підходи до розуміння соціології релігії, етнології релігії та

етносоціології з метою кращого розуміння наукових основ для подальшого концептовиведення опціонант можливої нової соціологічної дисципліни.

Сучасні дослідники зазначають, що соціологія релігії, функціуючи на межі теології та соціології, розглядає релігію як соціальний феномен, досліджує взаємодію релігії та соціуму, а також вплив релігії на соціальну поведінку індивідів, груп, спільнот [12, 10]. Соціологія релігії має два рівні осмислення проблем: загальносоціологічний та емпіричний. Загальносоціологічний рівень соціології релігії – теоретичне осмислення проблем витоків релігії, її соціальної сутності, детермінованості, генезису, структурних компонентів релігійної системи, інтеракції її елементів; експлікації релігії як суспільно-функціуючого феномена через рефлексію її функцій, ролі, місця у соціальній системі, зокрема взаємозв'язку релігії і структурних елементів соціуму; дослідження форм інституалізації, типів релігійних організацій та спільнот, їх функціональності й ролі, релігійних діяльності й відносин, у тому числі міжрелігійних, міжконфесійних та внутрішньо-церковних. Емпіричний рівень соціології релігії – це осмислення проблем релігії методом конкретно-соціологічних досліджень. Отже головною проблемою соціології релігії виступають взаємини і взаємодія релігії та суспільства. Тому для об'єктивного дослідження останніх вченим доцільно інкорпоровувати знання з релігієзнавства, духовних джерел і соціології [12, 9]. Таким чином соціологія релігії має теоретичний та емпіричний рівні. Теоретична соціологія релігії розкриває загальні характеристики взаємодії релігії із соціумом, або з його окремими соціополями: філософією, економікою, мораллю, культурою, наукою, політикою тощо. Емпірична соціологія релігії досліджує також норми і цінності різноманітних релігійних спільностей та конкретні стани релігійності: рівень релігійності соціальних і демографічних груп, окремих особистостей у конкретному локусі соціопростору, ставлення до релігії певних соціальних суб'єктів, думки різних соціальних груп населення про релігію, релігійні організації та спільноти [12, 17-18].

Соціологи застосовують для аналізу релігії методи збору даних, вироблені й застосовувані соціологією в дослідженні соціальних явищ взагалі: інтерв'ю, анкетування, опитування, спостереження (запозичений з етнографії), статистичний аналіз, метод експериментування, контент-аналіз, порівняльний аналіз, аналіз письмових джерел, аналіз історичних документів, даних статистики тощо [12, 19]. Ці вищенаведені соціологічні методи можна, на нашу думку, також застосовувати в етносоціології релігії як основні інструменти

соціоєвалюації взаємодії різних релігій з різними етносами, націями та етнічностями.

Л. Филипович вважає, що всі релігії є етногенетичними, бо їх поява і розвиток відбувалися у межах смислів певного етносоціального організму, який був креатором своєї релігії, специфічної форми колективного або індивідуального усвідомлення, переживання трансцендентного, вшанування та поклоніння йому. Тобто поява релігій пов'язана із діяльністю етносів (а тому із різними етнічностями), яка направлена на спілкування із духовною трансреальністю. Внаслідок інтеракції релігії з етнічністю формується етнорелігійність, яка відрізняє не тільки одну релігію від іншої, а насамперед певний народ (етнос) від іншого у соціальному просторі. Отже діяльність соціальних суб'єктів (етнофорів, етносів, націй) відбувається у взаємодії із різними етнорелігійними просторами, які у свою чергу взаємодіють між собою. Тому приналежність індивіда до певної релігії часто постає як його етнічна (етносоціальна) приналежність [7, 121] і навпаки приналежність соціального суб'єкта до певної етнічності часто експлікує його релігійну ідентичність. Отже соціологічні дослідження релігії без врахування її етнічних особливостей та реалій її взаємодії з іншими етнорелігійними просторами, як стає очевидним із вищенаведеного матеріалу, можуть бути не до кінця репрезентативними. Тому методологічна та теоретична база соціології релігії, на нашу думку, потребує теоретичного та емпіричного доповнення через вивчення взаємодії та взаємозв'язку етносоціальних суб'єктів та етнічностей з релігіями за допомогою етносоціологічного інструментарію. Такі взаємодоповнювальні міждисциплінарні кросдослідження можуть навіть спонукати до виокремлення окремої мультидисциплінарної дисципліни – етносоціології релігії – для дослідження інтеракції полів етнічності та релігії у соціальному просторі функціонування різних соціальних та етнорелігійних систем. І разом з тим соціологічні дослідження етнорелігійного простору соціуму можуть виступати опціонантами концептуалізації системи предмету етносоціології релігії.

На сьогодні практично жодний народ (макроетнос) у світі не зберіг своєї релігійної та етнічної однорідності. Людство перетворилося на поліетнічну та полірелігійну спільноту. Навіть українців, які етнічно і релігійно відносно гомогенні, не можна ототожнити з якоюсь однією релігією [7, 122], а християнство (як релігію) сповідують представники багатьох етносів (народів) та етнічностей світу і християнство при взаємодії з різними етносами та етнічностями нерідко видозмінюється

і набуває різних етнорелігійних форм у соціальному просторі (що проявляється у різних християнських (квазіхристиянських) обрядах та ритуалах). Тому надзвичайно актуальними в епоху сучасності, як ми вважаємо, є соціологічні дослідження як взаємодії різних етносів та релігій, так і міри та градації важливості етнічності та релігії (складових полів структури етнорелігійного простору) для різних соціальних суб'єктів (тобто яку роль у порівнянні одна з одною відіграють останні у життєдіяльності індивідів, груп, спільнот, соціальних підсистем та соціуму в цілому) з метою експлікації міри присутності в ідентичності конкретного соціосуб'єкта тієї або іншої релігійної чи етнічної ідентичностей. Такі дослідження опціонально можуть створити базис для подальшої вибудови профілю ідентичності (зокрема і етнорелігійної) конкретного соціального суб'єкта з метою розуміння значення етнічності та релігії як для окремої людини, так і для соціуму в цілому, соціоєвалюації етнорелігійної ситуації в окремому регіоні світу, а також попередження міжетнічних та міжрелігійних конфліктів. Тут стануть у нагоді, наприклад, інтерв'ювання та анкетування як соціологічні інструменти соціоєвалюації динаміки актуальності полів етнорелігійного простору, яка (тобто соціоєвалюація) може виступати опціантою-складовою предмета етносоціології релігії.

Отже, є певний науковий теоретико-методологічний дефіцит: у соціології релігії – перманентного врахування проблематики взаємодії релігії та етнічності, а в етнології релігії (яка часто асоціюється із дослідженнями етнорелігійності та етнорелігійного простору) – застосування соціологічного апарату у дослідженнях взаємодії етносу та релігії (що стає очевидним із опису етнології релігії, коротко поданого нижче). Тому опціонально може виникнути потреба формування такої галузі соціологічних досліджень як етносоціологія релігії, яка б могла інтегрувати та взаємопов'язати соціологічні, релігієзнавчі та етнологічні способи пізнання.

У даному контексті викладу матеріалу вважаємо за потрібне коротко проаналізувати проблемне поле етнології релігії для кращого розуміння опціональної потреби у концептовиведенні етносоціології релігії та окреслення дослідницьких її можливостей. Етнологія релігії як відносно нова дисциплінарна галузь релігієзнавства виникла на стику дослідження етносу і релігії різними науками. У рамках етнології релігії вирішуються наступні проблеми: як визначати і який зміст вкладати у концепти етносу і релігії, етнічної релігії, національної релігії, національної церкви тощо; в чому експлікується взаємозв'язок та інтеракція релігії і етносу; чи є релігія неодмінною,

органічною ознакою (маркером) етносу тощо. Етнологія релігії вивчає релігійні особливості життєдіяльності етносів та етнічні аспекти релігійного буття соціальних суб'єктів (як окремої особи-носія певної етнічності, так і етнічної спільноти). Отже етнологія релігії виявляє і вивчає взаємозумовлені, складні й суперечливі зв'язки етнічного та релігійного полів соціального простору, а також етнорелігійні феномени, що виникають внаслідок взаємопроникання етнічності і релігії [1].

На нашу думку більш важливим для опціональної концептуалізації етносоціології релігії є теоретико-методологічний базис етносоціології, тому розкриємо його дещо ширше. Етносоціологія теж є міждисциплінарною наукою, оскільки вона виникла на межі соціології та етнології (у західній науці – на межі соціології та культурної антропології). «Етносоціологія (від грецьк. *ethnos* – народ; латин. *socius* – суспільний; грецьк. *logos* – наука) – це наука, яка досліджує параметри соціальної структури народів як етносів, значимі явища культури різних етносів, взаємозв'язок змін у культурі та суспільстві, зокрема у мові, побуті, етнічних орієнтаціях, закономірності й особливості міжетнічних стосунків» [8, 136]. Об'єктом етносоціології (етносоціологічних досліджень) є поліетнічні суспільства (соціуми) або суспільства з поліетнічним складом населення, а у конкретному вияві – етнічні спільноти (племена, етноси, нації, етнічні (національні) меншини, етнічні групи (подеколи й субгрупи), іммігрантські та діаспорні спільноти). Особливістю і найважливішою ознакою етносоціології є те, що у ній об'єкт досліджуються через особистість, належну до тієї чи іншої етнічної спільноти, і через стосунки цієї особистості із собі подібними та відмінними від себе.

Тобто в етносоціологічних дослідженнях, у порівнянні з рештою соціологічних досліджень, існують певні особливості вибірки, обумовлені специфікою її об'єкту та предмету [9, 18]. У широкому розумінні терміну предмет етносоціології включає соціальні події, процеси, зв'язки, явища, які відбуваються в етнічно маркованому соціальному просторі. Тобто предметом етносоціології виступають соціальні аспекти розвитку та функціонування етнічних спільнот як систем, їх взаємодія, а також індивідів, які включені у ці спільноти, та соціального довкілля, як і етнічні аспекти розвитку соціумів та соціальних груп [8, 136].

Тут варто додати, що предметом етносоціології виступає також етнічність як система смислово-символьних етносоціальних конструктів та маркерів, які експлікуються у соціальному просторі та

життєдіяльності соціальних суб'єктів (як індивідів так і соціальних спільнот). Адже в ідентичності одного етносоціального суб'єкта можуть бути присутні іманенти (внутрішньо притаманні властивості і якості) різних етнічностей і поле однієї етнічності може поширюватись на простір кількох етнофорів та етносів та націй. А, як відомо, етнічність (від грецьк. *ethnos* – народ, плем'я) – це концепт, який відтворює якісні характеристики людини або групи людей, пов'язані з їх етнічним походженням і які виявляються у побуті, культурі, поведінці, й в цілому, у ментальності, підтверджуючи це походження та вирізняючи їх з-поміж інших. Часто термін вживається також для означення етнічної спільноти, мовної й культурної самобутності групи людей [8, 104].

Як ми вважаємо, етнічні чинники можуть стимулювати розвиток міжрелігійних конфліктів, і навпаки, релігійні фактори можуть спричиняти міжетнічні конфлікти. Тут одразу доцільно навести приклади окремих міжетнічних та міжрелігійних конфліктів, які важко розв'язуються у демократично-плебісцитарний спосіб і тому потребують ґрунтовної соціоєвалюації у етнорелігійному контексті: Косово у колишній Югославії; Палестинська проблема і близькосхідна криза; Північна Ірландія (Ольстер); Крим тощо. Вивчати їх потрібно із застосуванням специфічних методів, які за сучасних інтерпретацій пов'язуються з етносоціологією та соціологією релігії. Тому для попередження міжкультурних, міжрелігійних та міжетнічних конфліктів, які є взаємопов'язаними, як видно із вищенаведеного матеріалу, доцільно, на нашу думку, здійснювати соціодіагностику, соціоєвалюацію та етносоціоєвалюацію етнорелігійних соціальних явищ та процесів, а також контекстуальне навчання технологій врегулювання того чи іншого етнорелігійного конфлікту, що може опціонально бути можливим в рамках етносоціології релігії.

Отже взаємодія проблемних полів соціології релігії та етносоціології, на нашу думку, може стимулювати опціональне зародження нової галузі соціологічного знання – етносоціології релігії, у контексті якої також опціонально можна говорити про таке концептоутворення, як етнорелігійна соціоєвалюація – соціологічна система дослідження, інструментів оцінки та технологій науково-консультативного супроводу взаємодії релігійних просторів з етнічними просторами у соціальному просторі функціонування соціальних суб'єктів. Етнорелігійна соціоєвалюація може стосуватись дослідження змін та явищ, вироблення моделей оцінки стану та алгоритмів вирішення проблем, які реалізуються у сучасному етнорелігійному просторі. Етнорелігійна соціоєвалюація також може

бути пов'язаною із визначенням етнорелігійних тенденцій та прогнозуванням опціональних конфліктогенних ситуацій, які можуть виникнути при взаємодії різних етнічностей та релігій.

Отже, етнорелігійна соціоєвалюація як і етносоціологія релігії можуть сприяти налагодженню міжрелігійного, міжкультурного та міжетнічного діалогів (зокрема попередженню та врегулюванню опціональних міжрелігійних, міжетнічних та етнорелігійних конфліктів) та створенню конструктивних моделей функціонування полірелігійних та поліетнічних соціумів в умовах сучасного інформаційно-комунікаційного простору інтеракції різних релігійних та етнічних соціальних систем.

На думку автора, етносоціологія релігії – опціональна наука про соціальну взаємодію різних етнічностей з різними релігіями у соціальному просторі функціонування різних соціальних систем та соціальних суб'єктів. Етносоціологія релігії (соціологія етнорелігійного простору) – інтегративна дисципліна, яка б могла поєднати досвід досліджень у сфері релігії та етнічності, відносно неposedнаних та певним чином антитезних, адже етнічність більше тяжіє до земного, а сфера релігії – до духовного (позаземного). Своєрідним поєднантом-інтегратором цих сфер може виступити соціологія як наука про соціум як соціальну систему, де взаємодіють та взаємовпливають поля етнічності та релігії. Соціологія стоїть в центрі та між релігією та етнічністю як наука про методи соціологічного осмислення цих соціальних явищ. Тому статус соціології, на нашу думку, в етносоціології релігії близький до метайнтегративного. Разом з тим, як ми вважаємо, соціологічні інструменти опціональних досліджень в галузі етносоціології релігії потребуватимуть певного доконструювання (оновлення) та новоконструювання внаслідок специфічності її опціонального об'єкту та предмету. Об'єктом етносоціології релігії може виступати етнорелігійний простір сучасності, а предметом – вивчення у соціологічному ракурсі особливостей когерації (взаємозв'язку як процесу) та взаємодії різних етносів як соціальних суб'єктів, етнічностей та релігій в етнорелігійному соціопросторі.

Спробуємо також навести деякі опціональні конституюнти структури проблемного поля та можливих подальших досліджень пов'язаних із науковим простором етносоціології релігії: етнічність, етнос, соціальний суб'єкт, етнорелігійний простір, етнорелігійні процеси, інфографіка різних релігій та етнічностей – корелятивні соціопросторові (географічні) карти, релігійна статистика, метатериторіальні етнорелігійні спільноти, поліетнічність,

полірелігійність (полірелігійність), етнічні релігії (релігії народів Африки, індуїзм, іудаїзм) та метаєтнічні (трансетнічні, надетнічні) релігії, міжконфесійний простір, ментальний профіль (які його складові (толерантність, наприклад) сприяють утворенню та розвитку на території тої чи іншої держави різних релігій та конфесій), міжконфесійна напруга, національна самосвідомість, ідентичність, етнорелігійна самоідентифікація, взаємодія між автохтонними та алохтонними релігіями та етнічностями у певному соціопросторі, діаспора та її етнорелігійний простір, географічний детермінізм, урбанізація, етнорелігійна соціоєвалюація, виявлення квазірелігій, виявлення етнорелігійних конфліктів, оцінка діяльності релігійних організацій, метаєтнічні релігії (християнство), етнорелігійні символи та смисли тощо.

Отже, у висновку варто зазначити, що розвиток етнорелігійних систем і відносин є перманентним, внаслідок чого продукуються нові форми взаємозв'язку та взаємодії етнічності та релігії. Тому перспектива їх осмислення та прогнозування у соціологічному ракурсі може, на нашу думку, бути зреалізованою у рамках опціональної дисципліни – етносоціології релігії. Взаємодія соціальних суб'єктів в етнорелігійних просторах може спричинити міжкультурні, міжрелігійні та міжетнічні конфлікти. Тому ефективна етнорелігійна соціоєвалюація в рамках етносоціології релігії може сприяти попередженню цих конфліктів, а також формуванню конструктивних моделей співіснування у соціальному просторі різних релігій, народів (етносів) та етнічностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Филипович Л. О.* Автореф. дис... д-ра філос. наук: 09.00.11 / Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К., 2000. – 36 с.
2. *Арбеніна В. Л.* Етносоціологія: Навчальний посібник. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
3. Біблія. Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату [Переклад Патріарха Філарета (Денисенка М.А)]. – Київ : Видавництво «Преса України», 2009. – 1416 с.
4. В Берліні забороняють святкувати Різдво [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт порталу «Milites Christi Imperatoris» «Католицький Оглядач». – 05/09/2013. – Режим доступу: <http://catholicnews.org.ua/v-berlini-zaboronyayut-svyatkuvati-rizdvo>.
5. *Дробижєва Л. М.* Этничность в современном обществе: новые подходы, старые мифы, социальные практики // Вестник Института социологии. – 2010. – № 1. – С. 430-442.

6. *Дугин А. Г.* Этносоциология. – М. : Академический проект : Фонд «Мир», 2011. – 639 с.
7. Етнологія релігії як галузь релігієзнавства // Українське релігієзнавство. – 2009. – Спецвипуск 1. – С. 120-125.
8. *Євтух В. Б.* Етнічність: енциклопедичний довідник / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – Київ : Фенікс, 2012. – 396 с.
9. *Євтух В. Б.* Етносоціологія: довідник. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011.
10. *Картунов О. В.* Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник. – Київ, 1999. – 300 с.
11. *Крячко В. І.* Соціодіагностичний ракурс української ментальності: монографія. – Київ : Вид-во ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2012. – 248 с.
12. *Пірен М. І.* Соціологія релігії: Підручник. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – 344 с.
13. *Aspinall Peter.* The Future of Ethnicity Classifications // Journal of Ethnic and Migration Studies. – 2009. – Vol. 35. – № 9. – P. 1417-1435.
14. *Barth Fredrik.* Ethnic Groups and Boundaries // Theories of Ethnicity: A Classical Reader [ed. Werner Sollors]. – New York : NYU Press, 1996. – P. 294-324.
15. *Biard Aurelie.* The Religious Factor in the Reification of «Neo-Ethnic» Identities in Kyrgyzstan // Nationalities Papers. – 2010. – Vol. 38. – № 3. – P. 323-335.
16. *Campbell William.* Religion, identity and ethnicity: the contribution of Paul the Apostle // Journal of Beliefs & Values. – 2008. – Vol. 29. – № 2. – P. 139-150.
17. *Chong Kelly.* What It Means To Be Christian: The Role Of Religion In The Construction Of Ethnic Identity And Boundary Among Second-Generation Korean Americans // Sociology of Religion. – 1998. – Vol. 59:3. – P. 259-286.
18. *Deal William.* Discourses of Religious Space [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cwru.edu/artsci/rlgn/deal/aar2003/discourse-space.htm>.
19. *Malešević Siniša.* The Sociology of Ethnicity. – London : SAGE Publications, 2004. – 208 p.
20. *Marti Gerardo.* Fluid Ethnicity and Ethnic Transcendence in Multiracial Churches // Journal for the Scientific Study of Religion. – 2008. – № 47 (1). – P. 11-16.
21. Religions // Central Intelligence Agency [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2122.html#198>.

22. *Safran William*. Language, Ethnicity and Religion: a Complex and Persistent Linkage / William Safran // Nations and Nationalism. – 2008. – № 14 (1). – P. 171–190.
23. *Wan Enoch*. A Review of the Literature on Ethnicity, National Identity and Related Missiological Studies / Enoch Wan, Mark Vanderwerf. – GlobalMissiology.org "Featured Articles", 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.globalmissiology.org/portugues/docs_pdf/featured/wan_li terature_ethnicity_april_2009.pdf.

Крячко В. И. Этносоциология религии: опционанты концептуализации.

В статье осуществляется попытка экспликации некоторых опционант концептуализации этносоциологии религии. Проанализированы некоторые базовые подходы к пониманию социологии религии и этносоциологии в научной литературе, а также в их контексте предложены некоторые теоретические компоненты этносоциологии религии.

Ключевые слова: социология, социология религии, этносоциология, этносоциология религии.

Kriachko V. I. Ethnosociology of religion: options for conceptualization.

The paper deals with an attempt to explicate some options for conceptualization of the ethnosociology of religion. Some basic approaches to the understanding of the sociology of religion and ethnosociology in the scientific literature are analyzed, in their context theoretical components of the ethnosociology of religion are proposed.

Keywords: sociology, sociology of religion, ethnosociology, ethnosociology of religion.